

Лекція: Науково-технічний прогрес та інноваційна діяльність підприємств.

1. Інтенсифікація як головний шлях збільшення виробництва продукції в умовах ринку.

2. Поняття та окремі види інноваційних процесів. Науково-технічний прогрес.

3. Методика визначення економічної ефективності окремих нововведень.

Михайлов С. І. Економіка аграрного підприємства с. 182-212, Рижмань Д. І. Економіка підприємства с. 202-212.

Інтенсифікація сільського господарства – це процес концентрації сукупних затрат уречевленої і живої праці на одній і тій самій земельній площі, а в тваринництві – на голову худоби для збільшення виходу продукції і підвищення економічної ефективності її виробництва.

Критерії інтенсифікації сільського господарства – збільшення виходу високоякісної продукції з розрахунку на одиницю земельної площі, або на голову худоби.

На сучасному етапі факторами і напрямками інтенсифікації є:

- комплексна механізація і автоматизація виробництва на основі його електрифікації;
- хімізація рослинництва і тваринництва;
- розвиток сільськогосподарської меліорації;
- спеціалізація та концентрація виробництва;
- використання досягнень науки і передового досвіду.

Важливим напрямом інтенсифікації сільського господарства є меліорація земель, яка забезпечує підвищення продуктивності с. г. угідь і економічної ефективності виробництва.

Послідовна інтенсифікація сільського господарства здійснюється на основі широкого використання досягнень науки і передового досвіду. Для подальшої інтенсифікації великого значення набувають виведення і впровадження у виробництво більш урожайних сортів с. г. культур та високопродуктивних порід худоби.

Впровадження прогресивних форм організації і стимулювання праці є вирішальним фактором інтенсифікації, який забезпечує зростання продуктивності рослинництва і тваринництва, скорочення матеріальних витрат та підвищення ефективності с. г. виробництва.

Підприємства змушені постійно інноваційну діяльність, вести комплекс робіт з підготовки та випуску нових виробів чи надання нових видів послуг.

У процесі наукових досліджень у технічній сфері з'являються відкриття, винаходи, раціоналізаторські пропозиції.

Відкриття – це встановлення невідомих раніше об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей і явищ матеріального світу, що докорінно змінює рівень пізнання.

Винахід – вирішення технічного завдання в будь-якій галузі народного господарства, культури, охорони здоров'я, оборони країни, яке відзначається істотною новизною та дає позитивний ефект.

Під раціоналізаторською пропозицією розуміють технічне рішення, що є новим і корисним для підприємства, організації або установи і передбачає

зміни конструкції виробів, технології та організації виробництва, техніки, що застосовується, складу матеріалу та комплектуючих виробів.

Наука, техніка, виробництво – це три взаємопов'язані стадії науково-технічного прогресу.

Науково-технічний прогрес – це неперервний процес одержання і нагромадження наукових знань, їх матеріалізація в елементи техніки, впровадження останньої у виробництво і всі сфери життя.

Науково-технічний прогрес відіграє важливу роль у розвитку с. г. виробництва.

Конкретним вираженням НТП у сільському господарстві є безперервне вдосконалення виробничих засобів, впровадження прогресивної технології та організації виробництва, що забезпечує значне підвищення продуктивності суспільної праці. Впровадження нових, досконаліших машин і знарядь, автоматизації технологічних процесів вимагають вищої професійної майстерності оволодіння різнобічними знаннями.

Науково-технічний прогрес має кілька напрямів:

- організаційно-економічний;
- хімізація в системі основних напрямів НТП та інноваційної діяльності аграрних підприємств;
- біологічний напрям НТП;
- технологічний напрям НТП.

Технічний напрям НТП передбачає подальшу розробку теорії машин, автоматів і автоматизованих систем, комп'ютеризацію агропромислового виробництва, створення нових і вдосконалення існуючих систем машин для виробництва окремих видів с. г. продукції.

Технологічний напрям НТП – розробку ресурсо-, водо- та енергозберігальних технологій, теорії і методів програмування врожаїв с. г. культур і продуктивності тварин на основі нових технологічних рішень.

Агрохімічний напрям НТП пов'язаний з розробкою нових, безпечніших для людей і довкілля видів мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин і тварин, досконаліших способів їх зберігання і внесення з обґрунтуванням методів найповнішого використання поживних речовин з мінеральних добрив та ґрунтових запасів і досягнення на цій основі більшого економічного ефекту на кожен грошову одиницю витрат, пов'язаних з хімізацією виробництва.

Біологічний напрям НТП ґрунтується на подальшому розвитку традиційної селекції, генної інженерії, розробці нових біотехнологій, пов'язаних з виробництвом незамінних амінокислот, нових штамів грибків, з пошуком нових і ширшим використанням уже відомих ентомофагів і ентомопатогенів, створенням принципово нових біологічних способів діагностики тяжких захворювань тварин.

Організаційно-економічний напрям НТП – центральною ланкою цього напрямку стала трансформація форм власності і реструктуризація сільськогосподарських підприємств та створення на їх базі нових форм господарювання на селі, що функціонують на засадах приватної власності. Важливими складовими ланками організаційно-економічного напрямку НТП є вдосконалення форм організації і оплати праці, розробка точніших методів

планування і прогнозування виробництва, обґрунтування об'єктивніших критеріїв оцінки ринкової позиції підприємств, забезпечення маркетингових переваг, удосконалення організації виробничих процесів.

Для того, щоб досягти вищої ефективності с. г. виробництва, забезпечити конкурентоспроможність продукції, аграрні підприємства здійснюють інноваційну діяльність. Досягнення НТП, його результати називають новинками, а впроваджені новинки у виробництво – нововведеннями. Діяльність підприємства щодо запровадження новинок у відповідну сферу господарювання називають інноваційною діяльністю. За своїм характером вона є однією з форм інвестиційної діяльності.

НТП – це ширше поняття, ніж інноваційний процес. Обґрунтованіше розглядати інноваційний процес як важливу змістовну складову НТП. Результатом цього процесу є інновації, втілені в кардинально нові або істотно вдосконалені продукти, технології, соціальні послуги, організаційно-економічні рішення, що призводять до істотних змін у виробничій і (або) соціальній сферах.

Інновації – це обов'язково новини, але не всі новини є інноваціями. Адже результат НТП – це не лише ті новини, що призводять до значних змін у виробництві та соціальній сфері і якими є інновації, але й ті вдосконалення, що справляють менш істотний вплив на кінцеві результати виробництва і соціальну практику. Такі новини називають локальними.

Ефективність нововведень є відношення ефекту від здійснення заходів до затрат до них. *Ефект* – це результат від будь-якого заходу, який найчастіше виражається певною грошовою сумою. Ефект від впровадження нововведень може бути позитивним і негативним.

Про економічну ефективність окремих нововведень можна говорити при розрахунку показників:

- рівень зниження затрат праці;
- зростання продуктивності праці;
- рівень зниження матеріальних витрат;
- економія річна;
- строк окупності;
- економічна ефективність.

Впровадження нововведень у с. г. виробництво дає економічну ефективність і сприяє підвищенню продуктивності праці.